

Zitierhinweis

Pešek, Jiří : recension de : Zdeněk Smetánka, Archeologické eseje a mikropříběhy, Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2016, dans : Český časopis historický, 2017, 2, p. 590-591, DOI: 10.15463/rec.864841426

český časopis historický

copyright

Dieser Beitrag kann vom Nutzer zu eigenen nicht-kommerziellen Zwecken heruntergeladen und/oder ausgedruckt werden. Darüber hinausgehende Nutzungen sind ohne weitere Genehmigung der Rechteinhaber nur im Rahmen der gesetzlichen Schrankenbestimmungen (§§ 44a-63a UrhG) zulässig.

ukrytých v archivech a rozptýlených v literatuře. Takto pojednané miniportréty poskytují badatelům s širším záběrem konkrétní podklady pro dokumentaci a analýzu historických proměn českého venkova a pro fundované závěry.

Svatava Raková

Středověk

Zdeněk SMETÁNKA

Archeologické eseje a mikropříběhy

(= Knižnice Dějin a současnosti, sv. 61)

Praha, Nakladatelství Lidové noviny 2016, 149 s., ISBN 978-80-7422-377-8.

Zdeněk Smetánka patří k otcům zakladatelům historické archeologie v Čechách. Jeho práce o nejstarších fázích dějin Pražského hradu a jeho obyvatelích, resp. o středověké Praze, stejně jako o středověkých vesnicích a ovšem také o umělecky zdobených kachlích a o kamnech oné doby patří k „základním kamenům“ oboru. Díky mezioborovosti autorova přístupu, jeho stylistické brilanci a výkladové srozumitelnosti jsou však jeho knihy čteny (mnohdy i laickými) zájemci, stojícími daleko za hranicemi archeologie a medievistiky.

Jan Klápště, „dědic“ velké části Smetánkových badatelských témat a aktuálně řádující akademická „hlava oboru“ si ve shonu svých vědeckých povinností udělal čas na to, aby k Smetánkovým pětaosmdesátnám sebral a k vydání připravil dva tucty jeho drobných studií a črt. Šest z nich jsou studie napsané a dílem porůznu „skryté“ v těžko dostupných či ineditních publikacích, vydávaných od počátku sedmdesátých let 20. století, nebo dokonce texty, ponechané v rukopise. Tři čtvrtiny výběru pak shrnují příspěvky, publikované od devadesátých let v časopise

Dějiny a současnost. Klápště knížku vybavil úvodem o autorovi, dlouholetý redaktor ĎaSu, Jan Urban, připojil v závěru publikace charakteristiku Smetánkovy spolupráce s tímto časopisem. Knížka obsahuje též výběrovou bibliografii Smetánkových prací. Zakončena je smíšeným rejstříkem.

Svazek je rozdělen na část „Lidé v archeologii“ a druhou: „Archeologie lidí“. Prvá soustřeďuje črty a články, tematizující – ovšem v kontextu s nejrůznějšími artefakty, knížkami, fotografiemi nebo prostě Smetánkovými vzpomínkami – evropské i české osobnosti z oboru středověké archeologie nebo výzkumu dějin každodennosti středověku, které se Smetánkovi vryly do paměti a k jejichž dílu nebo lidské osobnosti se mnohdy opakovaně vracel. To vše je proloženo autorovými vzpomínkami na dlouhou řadu desetiletí, která vlastně takřka až do jeho šedesátky opakovaně kladla jemu i dalším slušným lidem (zejména samozřejmě archeologům) do cesty celé série mnohdy absurdních překážek. A v tomto dějinném rámci autor tak nějak mimochodem vypráví o celé řadě koncepčních pokroků v oboru, o proměnách pohledu na výzkumem získávané artefakty i na hmotné a obrazové prameny, které se teprve díky novým zaostřením badatelské perspektivy dostávají do ohniska výzkumné pozornosti. Například dobovými fotografiemi jsou motivovány – bezmála detektivně inscenované – vzpomínky, resp. biografické črty, věnované Josefu Schránílovi a Ivanu Borkovskému, v úhrnu krásně vyprávěné a cenné postřehy s velkou cenou pro dějiny oboru a lidí, kteří ho utvářeli a bránili.

Někdy samozřejmě téma i způsobem jeho uchopení přerůstá hranice archeologie. Snad nejlepším příkladem je tu kapitola „Děti ze skal“, vyprávějící o pásu jeskynních

obydlí, chatrčí a kůlniček na okraji Prahy 5, které se ještě v roce 1950 táhlo od Ladronky až ke Hřebenkám a Petřínu. Smetánkova vzpomínka na šokové zážitky ze studentských let je tu kombinována s jeho historicko-sociologickou a historicko-etnografickou úvahou, reflektující nejen „jeskynní prekariát“, ale souběžně i osudy vyvlastněných „buržujů“ téže doby. A na tuto vzpomínku navazuji – o rodinný fotoarchiv autorovy manželky a o autorovu velkou kritickou erudici opřený – druhý díl příběhu, interpretující školní fotografie z břevnovské obecné školy válečných let, na nichž byly bosé dívky „ze skal“ nenápadně stavěny do zadních řad za děti obuté. Druhá polovina knížky je věnována, řekněme, archeologii samé. Otevírá ji příběh Haithabu a jeho archeologického zkoumání, další kroky pak jsou značkovány symptomatickými artefakty nebo opět vzpomínkami na markantní a tvůrčí osobnosti oboru (Zdeňka Krumphanzlová-Jelínková). Smetánka se dotýká svých velkých témat: Svídna, trojdílný obytný dům, středověké kachle, ale autor – dílem vzdělání historik umění – se vrací i k zážitkům nad Panofského zásadním dílem Význam ve výtvarném umění, k Hrubínovu za války provedenému překladu Verlainových básní. Přitom – vedle črtání profilů pozoruhodných západoevropských badatelů a badatelek – vždy znovu stručně, konkrétním, velmi precizně vyhodnoceným příkladem charakterizuje ona převážně těžká desetiletí od počátku druhé světové války až do revoluce roku 1989.

Je to knížka nesoustavná, lze ji stále znova otevírat na místech náhodných a číst již jednou přečtené, knížka krásná, inspirující a poučná. Její velkou chybou je, že je jen nevelká. Ale za to nelze klást vinu ani Janu

Klápštěmu, ani Zdeňku Smetánkovi. Snad dobám, které mnohdy nebyly snadné. Ale to už jsem napsal výše.

Jiří Pešek

Johann Friedrich BÖHMER

Regesta Imperii III. Salisches Haus: 1024–1125

Zweiter Teil: 1056–1125. Dritte Abteilung: Die Regesten des Kaiserreiches unter Heinrich IV. 1056 (1050)–1106. Dritte Lieferung: 1076–1085

Nach Vorarbeiten von † Tilman Struve
neubearbeitet von Gerhard Lubich unter
Mitarbeit von Dirk Jäckel
Köln – Weimar – Wien,
Böhlau Verlag 2016, VIII + 308 s.,
ISBN 978-3-412-50597-4.

Vierte Lieferung: 1086–1105/6.

Nach Vorarbeiten von Daniel Brauch
neubearbeitet von Gerhard Lubich unter
Mitarbeit von Matthias Weber
Köln – Weimar – Wien,
Böhlau Verlag 2016, VIII + 191 s.,
ISBN 978-3-412-50598-1.

V bezprostřední časové návaznosti vyšly poslední dva textové svazky Regest Imperii k době a panování tohoto císaře, takže půlstoletá vláda Jindřicha IV., i pro české dějiny mimořádně významného panovníka, už čeká „jen“ na rejstříky. Titulky vypovídají dostatečně zřetelně o tom, co je obsahem obou – samostatně stránkovaných – sešitů celého svazku. Jde o segment, věnující se pramennému materiálu z období plných třiceti let, která jsou ovšem významná i pro české politické dějiny. Stačí jen konstatovat, že jde o vypjaté, přímo vrcholné období sporu císařství s papežstvím (Canossa!), pro něž editoři nejen přinášejí kriticky